NOS

nieuwsuur

Zondag 9 januari 2022, 11:00

'De overheid huurt de duurste advocaten om te procederen tegen eigen burgers'

Tot twee keer toe win je een zaak bij de rechter, en toch gaat de andere partij er met de buit vandoor. Het gebeurt regelmatig bij de Raad van State (RvS): de belangrijkste rechter die conflicten tussen burger en overheid behandelt - van grote kwesties, zoals de stikstofuitstoot, tot kleine, bijvoorbeeld de bouw van een dakkapel.

De laatste tijd is er steeds meer kritiek: de strijd is oneerlijk en de Raad zou te veel op de hand zijn van de overheid. Laatst zei de RvS zelfs sorry voor de rol in de toeslagenaffaire.

Er zijn twee problemen: de overheid heeft veel meer middelen om een zaak te winnen én de overheid mag vaker in herkansing. We laten zien hoe mensen slachtoffer worden van dit systeem - en of de Raad van State eigenlijk wel eerlijk kan oordelen.

De overheid zet vaak alles op alles om zaken te winnen. Dat merkt bijvoorbeeld Emmeline Bijlsma. Zij is directeur van de brancheorganisatie voor kinderopvang. "De overheid heeft een hele batterij juristen. En de overheid kan niet failliet gaan en heeft daardoor oneindig veel tijd."

Bijlsma eist vorig jaar miljoenen euro's schadevergoeding van de overheid. Kinderdagverblijven moesten hoge vervoerskosten maken toen ze de elektrische bolderkar Stint na een ernstig ongeluk niet meer mochten gebruiken. Zij willen dat geld vergoed, want het ministerie van Infrastructuur had zélf fouten gemaakt bij de keuring van de Stint.

Emmeline Bijlsma bij een zitting van de Raad van State

De zaak sleept jaren door maar het ministerie geeft niet op. De minister biedt excuses aan voor de fouten én verliest een zaak bij de rechter, maar gaat toch in hoger beroep. De zaak belandt bij de Raad van State.

Volgens Bijlsma probeert de minister met juridische "trucjes" onder haar verantwoordelijkheid uit te komen. "De overheid heeft onbeperkt geld. Daarmee huurt ze het duurste advocatenkantoor van Nederland in om tegen haar eigen burgers te procederen."

'RvS luistert te veel naar overheid'

Uiteindelijk oordeelt de Raad in december wel dat de kinderdagverblijven gelijk hebben en geld moeten krijgen. Slachtoffers in de toeslagenaffaire hadden dat geluk vaak niet.

Veel van de ouders die in geldproblemen kwamen door de strenge aanpak van de Belastingdienst, stapten naar de bestuursrechter en daarna soms naar de Raad van State. Die lagere rechters én de RvS gaven de Belastingdienst vaak gelijk. Ze vonden het terecht dat de Belastingdienst de hele kinderopvangtoeslag terugnam van ouders, zelfs bij heel kleine overtredingen.

Iedere advocaat die veel bestuursrecht doet, wordt er wel eens moedeloos van.

Meena Kashyap, advocaat

"Bij de toeslagenaffaire had men bij de Raad van State te veel vertrouwen in de overheid", zegt rechtsexpert Michiel Scheltema, die de regels van het Nederlandse bestuursrecht hielp ontwerpen. "Men realiseerde zich niet dat de informatie van de overheid niet altijd juist en volledig was. Die informatie had beter gecontroleerd moeten worden."

Advocaat Raoul Meester ziet dit vaker gebeuren. Hij doet regelmatig zaken die bij de RvS belanden. "Naar mijn idee hebben rechters het gevoel dat de overheid een algemeen belang dient, geen persoonlijk belang, en daarmee in de kern eerlijk handelt. Maar dat is niet altijd de praktijk."

Als burgers al een zaak winnen van de overheid, is het vaak maar een tijdelijke overwinning. Dat komt door de zogenoemde 'bestuurlijke lus'. Simpelweg betekent het dat als overheden een zaak dreigen te verliezen, de Raad van State ze de kans geeft om de plannen aan te passen. De RvS controleert namelijk niet inhoudelijk of een plan goed of fout is, maar alleen of het niet in strijd is met wetten en regels.

"Dus je denkt 'ik heb gewonnen' maar dan krijgt de gemeente toch de gelegenheid om iets te herschrijven of fouten te herstellen", legt Advocaat Meester uit. "En dan verlies je alsnog de zaak."

Het is precies wat er gebeurt rond een windmolenpark bij Delfzijl. Daar staan nu 32 molens van 40 meter hoog, maar er komen er tientallen bij met een hoogte van 204 meter.

Omwonenden proberen de uitbreiding tegen te houden via de rechter. Ze boeken twee grote overwinningen, ondanks alle deskundigen en juristen die de overheid inschakelt. Twee keer wijst de Raad van State het windpark af.

Anthon Meijssen (rechts) wijst naar de windmolens die er nu al staan

Maar: de gemeente stopt niet met de plannen maar past ze alleen aan, zodat ze wél juridische in orde zijn. Anthon Meijssen, van het actiecomité Oldampt Windmolenvrij, baalt. "Je denkt dat je gewonnen hebt. Iedereen zegt: gefeliciteerd. En dan blijkt het toch anders te zijn. De burger legt het af."

"Het is heel erg frustrerend", beaamt advocaat Meena Kashyap. Zij verdedigt vaak burgers in rechtszaken die bij de RvS belanden. Ze schat dat ze maar 20 procent van die zaken wint. "Ik denk dat iedere advocaat die veel bestuursrecht doet er wel eens moedeloos van wordt."

Oplossingen?

De Tweede Kamer ziet de problemen ook. De Raad van State zit te dicht op de overheid, vinden Kamerleden. Onlangs stemde bijna de hele oppositie voor een motie van de SP om daar iets aan te doen.

De kern van die motie: de bestuursrechtspraak moet weg bij de Raad van State. De RvS is nu namelijk óók de hoogste adviseur van de regering. "Dat is principieel niet juist", zegt SP-Kamerlid Michiel van Nispen. "De belangrijkste adviseur van de regering kan niet tevens de hoogste bestuursrechter zijn in zaken tegen de overheid. Mensen hebben daardoor vaak het idee dat de Raad op de hand is van de overheid."

Rechtsexpert Scheltema pleit voor een sterkere positie van de burger. "Het is nu meestal geen gelijke strijd. Als de burger tegenover de overheid staat, is de overheid heel vaak de sterkere partij."

De afgelopen tijd volgde Nieuwsuur een aantal zaken bij de Raad van State, onder meer van advocaten Kashyap en Meester, op de voet. Kijk hier naar die reportages:

Sla de carrousel over

-
6:49
-
7:17

-
  6:23
-
  6:21
-

  6:47

-

5:22
-
13:17

De rol van de Raad in de toeslagenaffaire: 'Dit mag nooit gebeuren'
Het Stint-drama is nog steeds juridisch gevecht: 'De minister gebruikt trucjes'
Een onmogelijke strijd rond windmolens: 'Je denkt dat je wint en dan blijkt het toch anders'
Als de gemeente je horecazaak wil sluiten: 'Waar kunnen we nog van leven?'
Ruzie over een stuk grond: is het natuur of boerenland?
Stevige kritiek op RvS: 'Het is geen gelijke strijd'
De Raad van State over de Raad van State

- **Nieuwsuur**

- **Binnenland**

Deel artikel: